

David Broder

Europavalet: Mitten-högern på väg att samsas med yttersta högern

Ur *Jacobin*, 10 juni 2024

Europavalet innebar en högervändning med bl a stora framgångar för invandringsfientliga partier. I de flesta fall har partier på yttersta högerkanten övergett kraven på att lämna EU – men får allt större möjligheter att påverka EU:s agenda.

Fortsätter [Italiens premiärminister] Giorgia Meloni att liera sig med mittfåran inom EU eller kommer hon att bilda en allians med andra inom yttersta högern? Före valet till Europaparlamentet handlade mycket av spekulationerna beträffande EU:s framtid om den italienska premiärministerns nästa drag – skulle hon bli en potentiell ”kungamakare” i den nya höger-mitten-koalitionen i Bryssel eller ingå i en ny nationalistisk international.

Rivaler till Meloni på yttersta högerkanten har anklagat henne för att vara alltför lockad av fortsatt närmande till Frankrikes president Emmanuel Macron (och till EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen). Några riktigt EU-vänliga kommentatorer hoppades få se Macron och Meloni ”gå samman och rädda Europa”. Men nu när Macron utlyst extravalet som kan föra Le Pens parti till regeringsmakten kanske Meloni när allt kommer omkring inte behöver ställas inför det valet.

Internationella mediers hyllningar till Meloni som en pragmatisk aktör inom EU bortser nästan fullständigt från hennes agerande i specifika frågor – bara EU-projektet håller ihop. Hennes mål är att förändra EU inifrån och på hemmaplan är hennes ställning stabil. Hennes parti fick 29 procent i Europavalet, mer än i parlamentsvalet 2022, och innebär att hon helt utklassade sin stundtals besvärliga koalitionspartner *La Lega* på yttersta högerkanten (8 procent). Ett resultat som ytterligare bekräftar Italiens betydelse inom EU-politiken och svagheten hos det fransk-tyska tandem som ansetts så centralt för EU.

I Frankrike fick Macrons lista 15 procent mot 31,5 procent för Le Pens *Rassemblement National* [Nationell Samling]. I Tyskland kunde en del försonliga uttalanden mot nazismen inom *Alternative für Deutschland* (AfD) inte hindra partiet från att gå framåt (till 16 procent) medan de regerande socialdemokraterna sjönk till närmast katastrofala 14 procent, de Gröna 12 procent och Fridemokraterna 5 procent.

Allmänt ökade yttersta högern men synen på den som upproriska outsiders stämmer allt mindre med vad som nu börjar vara en etablerad del av EU:s politiska landskap. I det nya Europaparlamentet med 720 medlemmar (en ökning med femton platser sedan valet 2019) ökade [det traditionellt styrande] konservativa Europeiska folkpartiet med nio platser, socialdemokraterna minskade med två, vänstern förlorade en, de Gröna och liberalerna förlorade vardera tjugo medan olika krafter inom den splittrade yttersta högern fick ytterligare trettio, främst i Frankrike och Tyskland. I Italien blev yttersta högern störst, men det var inget nytt. De fjorton platser Melonis *Fratelli d'Italia* erövrade kom alla på bekostnad av *La Lega*. Mitten-vänstern gjorde bra ifrån sig medan en Macron-liknande mittenman som Matteo Renzi tappade avsevärt. I Spanien erövrade Melonis bundsförvänter i *Vox* två platser men de traditionella partierna klarade sig bra; i Polen backade högerkonservativa *Lag och Rättvisa* vilket gynnade både mitten-högern och skarpt nationalistiska/höger/libertära *Konfederacja*.

Om yttersta högers avancemang förefaller relativt blygsamt är bilden i Frankrike en helt annan. Ända sedan juni 2022 hade Macrons regering saknat absolut majoritet i parlamentet. Nu befinner sig stödet till honom på botten och då väjer han en ny duell med Marine Le Pen, som han också tidigare gjort till sin favoritmotståndare för sin egen ”anti-populitiska” koalition. Men det kan leda till en bumerangeffekt denna gång. Redan innan han för sju år sedan valdes till president för första

gången kunde man se graffiti i Paris med texten ”Macron 2017 = Le Pen 2022!”, uttryck för vänsteruppfattningen att Macron långt ifrån att utgöra någon barriär mot högerpopulismen genom sin nyliberala politik skulle öka det sociala missnöjet och slutligen föra *Rassemblement National* till makten. Han hade redan tjänstgjort som ekonomiminister i François Hollandes katastrofala socialistregering och nu gick han vidare med tal om att göra Frankrike till en ”start-up nation”. Hans dynamiska företagspråk uttryckte förakt för ”slappare” men också för arbetande som hoppades kunna haka sig kvar vid ett stabilt jobb och få en bra pension efteråt.

Därmed har Macrons attack på den franska sociala modellen inte kommit som någon överraskning, precis som polisvåldet mot demonstranter som Gula Västarna, motståndare till hans pensionsreformer [eller miljöaktivister, ö.a.]. Det förklarar med säkerhet *en del* av uppgången för yttersta högern. Le Pens parti har kritiserat Macrons antisociala åtgärder och även protesterna mot dem – samtidigt har hon dragit fördel av den cynism och dysterhet som nederlagen för protesterna lett till. Men det ligger mer bakom. Olika ministrars försök att fånga upp delar av Le Pens agenda – med kritik av ”islamist-vänstern” och invandrare som lever på understöd, eller anklagelser mot ledarna för Le Pens parti att vara ”för mjuk mot islam” – har förvisso gått längre än vad man kunnat vänta sig av en till namnet liberal regering. Debatten har kretsat kring yttersta högerns favorittema och underlättat för Le Pens parti att bli en del av ”det normala”.

Det extraval Macron utlyst kan mycket väl leda till en s k *cohabitation*, ett *samboende*, en ofta konfliktfylld situation där Frankrikes president och premiärministern tillhör olika politiska partier. Men rent politiskt har ett sådant *samboende* varit i görningen sedan länge – som den invandringslag som antogs i december tack vare Le Pens röster. Om yttersta högern bildar regering kommer vi säkerligen att få uppleva en dragkamp mellan en försvagad statschef och ett *Rassemblement National* med målet att ta över den politiska agendan inrikespolitiskt.

Lära sig leva med

I Frankrike har etablerade mitten-höger beundrare av Meloni ofta framställt henne i positiv dager jämfört med Marine Le Pen. Exempelvis har affärsmannen och skribenten Alain Minc sagt att medan den italienska premiärministern ”fallit in i förnuftets led” med stöd till Nato och uppslutning bakom EU:s budgetkrav har ledaren för den franska yttersta högern varit svårare att tämja. Visserligen har en del inom *Rassemblement National* som toppkandidaten i Europavalet [och tänkbar premiärminister], den unge Jordan Bardella, reagerat med att både försöka placera sig i en mer respektabel och Natovänlig position [han har också uttalat att han inte längre tänker sänka pensionsåldern, ö.a.]. Och partiet står idag långt ifrån den anti-EU-hållning man stod för för tio år sedan. På senare tid har man också rekryterat ett antal kandidater från de historiska motståndarna inom den traditionella högern. Höga ämbetsmän och företrädare för näringslivet hoppas säkert på en ”mjuk landning” när Le Pen börjar närma sig makten – och det kommande nyvalet kan komma att smörja mekanismerna ytterligare långt före det avgörande som väntades i presidentvalet 2027.

Le Pens parti ser ut att ha vind i seglen. Beröringsskräcken med partiet avtar alltmer, man drar till sig en växande skara väljare från den traditionella högern, man går framåt bland medelklassen, i synnerhet i mindre städer. Men segern i extravalet den 30 juni och 7 juli är långt ifrån garanterad. Vänstern mobiliserar och valsystemet i två omgångar utgör ett hinder för Le Pen att få direkt egen majoritet.

Men i Frankrike såväl som i hela Europa finns inte längre den tidigare säkerhetsbarriären mellan den borgerliga högern och partier som till bara för några år sedan betecknades som ett hot mot själva demokratin. Att Macron valde nyval betyder att han inte längre fruktar en seger för Le Pen. I en tid då EU inte har något annat projekt än återgång till åtstramningar, är oförmöget att hitta en egen utrikespolitisk linje och fruktar en seger för Trump i valet i USA i november, så satsar EU:s etablissemang på att hitta sätt att integrera delar av yttersta högern, i första hand med Meloni och kanske därefter med *Rassemblement National*. Den processen är inte utan konflikter – precis som

varje *cohabitation* mellan Macron och en regering från yttersta högern, eller ledd av någon ”oberoende” med grönt ljus av Le Pen.

I en tv-debatt före Europavalet fick *Rassemblement Nationaux* toppnamn Jordan Bardella frågan om varför hans parti upphört med att kräva utträde ur EU. ”Man lämnar inte förhandlingsbordet när man är på väg att vinna”, blev hans svar. Samma sak skulle kunna sägas om yttersta högern i andra länder och den allmänna nedgången för ”EU-exit”-krafter i detta Europaval. Oavsett de skillnader som finns mellan olika grupperingar där, så kan de säkert hitta egna sätt att förhålla sig till EU på som är förenliga med EU:s institutioner. I sin kampanj prisade Sverigedemokraterna olika delar av europeisk kultur som sades vara under hot av invandringen. Det var en hyllning till en kortege av bilar, kallt öl, korta kjolar och allt detta som hotas av gängkrig och pro-palestinska demonstrationer som leds av muslimer. Videon, från ett parti som en gång var för att lämna EU, var en kärleksförklaring till det europeiska – och slutade med parollen ”Mitt Europa Bygger Murar”. Ett synsätt där kontinenten jämförs med en livsstil, en hotad civilisation. Kanske något som liknar vad EU:s utrikeskommissarie Josep Borrell talade om som ”en trädgård” som behöver skydd mot ”djungeln” utanför.

Meloni har under sin tid som premiärminister visat att yttersta högern mycket väl kan hitta sin plats i denna ”trädgård”, rent av som en av dess mest nitiska försvarare. På senare år har många gått omkring och vridit händerna över risken för att nationalpopulister skulle slå sönder EU, endera medvetet eller genom illa genomtänkta utgiftssatsningar. Men efter den senaste kampanjen verkar det alltmer sannolikt att de krafterna kommer att anpassa sig – och att etablissemangen kommer att inse att det finns möjligheter till samarbete.

Översättning: Björn Erik Rosin

Lästips

Det råder stor osäkerhet och förvirring om vart Europa är på väg. Krigen i Ukraina och Gaza bidrar till detta, för att inte tala om ett USA i politisk gungning inför det kommande presidentvalet.

Det kan därför vara intressant att ta del av vad några svenska media har att säga om EU-valet (särskilt om den franska krisen).

[”Vilda västern” i Frankrike efter partiledarens agerande](#) (SVT)

[Många politiker har svårt att veta när det är dags att kliva av](#) (Aftonbladet)

[EU-valet blottar järnridån i Tyskland](#) (DN)